

priložena »bilježnica« u kojoj je štampano oko 60 tekstova i 34 melodije narodnih pjesama, koje autor u svome djelu citira.

V i n k o Ž g a n e c

Vlado Milošević, Bosanske narodne pjesme, knj. I—III. Banja Luka, 1954, 1956 i 1961.

Ove tri knjige izdao je Narodni muzej u Banjoj Luci. Sve one donose narodne pjesme s tekstovima i melodijama iz područja bivše Banjalučke i Bihačke oblasti. Prva knjiga ima 150 pjesama, druga 150, a treća 85, uključivši u ovaj broj i instrumentalnu svirku u narodne instrumente. Svaki svezak ima iscrpan teoretsko-muzikološki uvod i potrebne podatke o pjevačima te o mjestima odakle potječu pjesme. Za sve je knjige značajno, da uz veliki broj melodija donose ne samo prvi nego i drugi glas, tako da čitalac iz toga može dobiti vjernu sliku o narodnom višeglasju, a u nekim slučajevima i o narodnoj polifoniji. Uz to je uz neke primjere donijeta i instrumentalna pratnja narodnih muzičkih instrumenata.

Materijal za I knjigu sakupljen je sa teritorija bivše Banjalučke i Bihačke oblasti, a daje pregled njihovih seljačkih pjesama (od br. 1. do 37.), pjesama nastalih u NOB-u do br. 52, a ostale do br. 150 su tzv. varoške pjesme. U kratkom, ali sažetom, uvodu daje nam autor podatke o terenu na kojem je sakupljao narodne pjesme, o pjevačkoj intonaciji, o tonskim osnovama, o strukturi stihova i muzičkih oblika. U ovoj su knjizi zapravo zacrtani prvi koraci Miloševićeva muzikološkog rada na području entomuzikologije, te je on u tom svom pohodu na ovo područje naglo napredovao, što nam pokazuju dvije knjige, koje su u razmacima od nekoliko godina ugledale svjetlo dana uzastopce jedna za drugom.

U predgovoru II knjige autor daje opći pregled ovih pjesama iz Banje Luke i okoline i iz b. Ključkog sreza, u kojoj je s obilnim materijalom prikazano seljačko pjevanje toga područja. Pjesme je snimio na magnetofonsku vrpcu pa pružaju vjernu sliku stvarnoga stanja muzičkog folklor na terenu, jer je Milošević vješt u dešifriranju tonških snimaka. U predgovoru govori o karakteristikama seljačkog pjevanja i o pojedinim vrstama pjesama, kao što su potresalice, ravne, dugačke, vozačke, kratke; govori o dvoglasju, o tonalnim osnovama koje su uska ambitusa, pretežno su to terce i tetrakordi, rijetkokad sekste; govori o guslarima, koji prate svoje pjevanje na guslama sa d v i j e žice, o stilu njihova pjevanja, o ojkanju, o groktalicama, te o velikom broju naziva pjesama prema mjestu i prilikama, o kojima se pjeva. Opširnije govori o stilu potresalice ili tzv. »kožunskih« pjesama starijih ljudi uz sofru i o njihovim vrstama (svatovske, kosačke i putničke). Iz predgovora crpemo dobre podatke o dvoglasju, o recitativnom pjevanju, o jednoglasju, o pjevanju uz tepsiju, o mahalškim ili varoškim pjesmama, o sevdalinkama te o starom bosanskom pjevanju, koje je više silabično, jednostavnije i s manje melizmatike. Nadalje ima tu podataka o dva stila pjevanja: o poluglasnom s mnogo topline i zanosa, kao što su sevdalinke, i o pjevanju iz punih prsiju, koje silinom

svoga glasa drži slušaoca, a i o mnogim drugim karakteristikama pjevanja, tako da se iz toga konciznog predgovora može dobiti jasna i sažeta slika muzičkog folklora oblasti, koju autor obrađuje. Njegov je stil i način izlaganja ekonomičan, riječi i tvrdnje o predmetu njegova istraživanja djeluju kao teze, bez suvišnih deskripcija. Ostala poglavlja govore o intonaciji i narodnim muzičkim instrumentima, koji su obrađeni s važnim akustičkim podacima na osnovu mjerenja frekvencije koje je autor vršio na svojim snimkama. Nadalje u posebnom poglavlju govori o ljestvicama, a daje i pregled pjesama po ambitusu, zatim o strukturi stihova, prikazuje metričku analizu i ritam, pruža analizu muzičkih forma, a na kraju i opće napomene o redakciji svoje knjige. Rezime je na ruskom, engleskom, francuskom i njemačkom jeziku.

Miloševićeve knjige moći će poslužiti u prvom redu stručnjacima muzikolozima, a njima su i namijenjene. U njima će naći dragocjenih saznanja o bosanskoj narodnoj muzici, o kojoj je rašireno i među nekim stručnjacima dosta netačnih mišljenja. No njome će se moći koristiti i pjevački zborovi i škole u praktičke i pedagoške svrhe.

Kritičnija primjedba mogla bi se staviti redu pjesama u knjigama, koji nije proveden po jednom redakcijskom sistemu. Zato čitalac nema lak pregled ovoga bogatog materijala i morat će ulagati dosta truda svatko tko bude tražio pjesmu koja mu u konkretnom slučaju bude ustrebala. Pri izdavanju daljnjih knjiga bilo bi poželjno, da se autor odluči za jedan od sistema, koji su već u našoj folkloristici kod nekih autora uvedeni. Naravno, i takve sisteme redanja pjesama diktira melodijski materijal koji se obrađuje, i tu će se najbolje sam autor moći snaći, koji sistem da upotrebi.

Najstudioznije je uređena treća knjiga, koja je po svome gradivu nastavak I i II knjige, no ima nekih odlika koje je uzdižu po muzikološkoj vrijednosti daleko iznad prvih dviju knjiga. To je najprije vrlo stvaran i dokumentiran predgovor, u kojemu su u najkraćim crtama, ali zato sasvim iscrpno obrađeni najvažniji problemi, povezani s problemima melodijskog materijala. U prvom su redu prikazane različite vrste pjesama od kojih su u knjigu uzeti samo pojedini primjerci ili i po nekoliko njih kao reprezentanti svoje vrste. Tako su u zbirci zastupane nazdravice ili pozdravljanje domaćina, koje se pojavljuje kao uzvišeni govor, što ide do deklamatorno-recitativnog pjevanja. Nadalje imamo tu pjesama »čarujica«, koje izvodi od trećeg dana Božića do Nove godine skupina mladića od kuće do kuće obilazeći čitavo selo (u okolici Skender-Vakufa). Od daljnjih vrsta pjesama i načina pjevanja u knjigu su ušle kosačke pjesme, jocanje ili zvocanje, snovetalice, bacavice, uspavanke, dječje pjesme, zatim pjesme različita sadržaja, djevojačke i ljubavne, neke iz NOB-a. Provedena je svestrana muzička i tekstovna analiza pjesama, opisane dvije najvažnije osnove ili korijena, na kojima se razvilo starobosansko pjevanje s posebnim svojim karakteristikama, a to su utvrđene karakteristike prve i druge osnove toga pjevanja. Rezultat te analize stoji u ovom pregledu, koji Milošević donosi na kraju svoga opisa cjelokupnog narodnog muziciranja u Banjalučkom srezu:

Karakteristike PRVE OSNOVE

1. kromatika
2. uzak ambitus
3. stabilan ritam (recitativ)
4. konstrukcija melodije uskog raspona
5. fonacija i način izvođenja su različiti.

DRUGE OSNOVE

- pentatonika
- širok ambitus melodija
- ukrasno pjevanje
- konstrukcija šireg raspona

Zatim je potanko opisan način, kako je provedena analiza intonacije pjesama i muzičkih instrumenata, utvrđeni oblici tonskih osnova, opisani su i sistematizirani ljestvički oblici i najmanji ljestvički isječci, prikazana struktura stihova, notacija i ritam, i na kraju data je i analiza muzičkih forma objavljenih narodnih pjesama. Kao posebno, što treba osobito istaknuti, veoma je precizno obavljeno mjerenje frekvencije pojedinih tonova i označivanje intervala u centima, tako da su intervali u nekim pjesmama označeni skroz s oznakom broja centa, a kod skupova nekih je pjesama osim toga za sve intervale izračunata i srednja njihova veličina izražena u centima. Na taj način moći ćemo lako predočiti pravu veličinu intervala, u kojima narodni pjevači pjevaju te pjesme, što biva mnogo plastičnije na podlozi navedenih brojki nego kad se upotrebi aproksimativni termin »netemperirana ljestvica«. Na osnovu takve metode rada postaju nam jasni mnogi muzikološki problemi u tom narodnom muziciranju, koje nam melografi dosadašnjim načinom opisivanja nisu dovoljno plastično mogli predočiti.

S velikim interesom očekujemo Miloševićevu četvrtu knjigu bosanskih narodnih pjesama u nadi, da će i ona donijeti našim stručnjacima novih otkrića. Šteta što i dosadašnje knjige nisu tehnički na većoj visini, npr. kaligrafija nota trebala bi biti znatno bolja. No taj tehnički nedostatak ni u čemu ne umanjuje stvarnu vrijednost ove dobre edicije. Narodni je muzej u Banjoj Luci štampanjem ove serije knjiga učinio izuzetan potihvat koji će biti trajno zabilježen u historiji naše etnomuzikologije, i svakako su to rezultati rada kakvima se ne mogu pohvaliti ni muzeji u republičkim centrima.

Vinko Žganec

Marija Šuštar, Slovenski ljudski plesi Primorske. (Slovenski ljudski plesi 1). Glasbeno narodopisni institut v Ljubljani. Ljubljana 1958.

France Marolt — Marija Šuštar, Slovenski ljudski plesi Koroške. (Slovenski ljudski plesi 2). Glasbeno narodopisni institut v Ljubljani, Ljubljana 1958.

Glasbeno narodopisni institut u Ljubljani izdao je dvije knjige slovenskih narodnih plesova i znatno obogatio jugoslavensku plesnu literaturu, a slovenskoj dao i prva djela te vrste uopće. Jedno je knjiga Marije Šuštar o plesovima Slovenskog primorja. U drugoj isti autor obrađuje građu što je je u Koroškoj, tačnije u Ziljskoj dolini, skupio pokojni slovenski folklorist France Marolt. Oba su djela lijepo opremljena, velikog su formata, pogodnog za opis plesova i na finom papiru. Obilje ilustracija